

Живка Колева-Златева

H. P. S. BAKKER. TOWARDS A CRITICAL EDITION OF THE OLD SLAVIC
NEW TESTAMENT (A TRANSPARENT AND HEURISTIC APPROACH).

UNIVERSITY OF AMSTERDAM, 1996.

Книгата на младия славист, докторант на У. Р. Федер, Х. П. Бакър "За една критична редакция на старославянския* Нов завет (Прозрачен и евристичен подход)", която всъщност е дисертационният труд на автора, е ориентирана не само към палеославистите, а изобщо към лингвисти, историци, богослови, които работят с ръкописи и се интересуват от практическото приложение на компютъра в тази област.

Тя има за цел да покаже как може да се направи критична редакция на старославянския Нов завет чрез сравняване на ръкописите с помощта на компютърна програма при прилагане и на традиционните методи на текстологичен анализ; да предложи модели, чрез които могат да бъдат третираны както глобални проблеми, така и специфични детайли в отделните ръкописи; да даде текстологична оценка на повечето старославянски ръкописи от гледна точка на отдалечеността им от прототекста и да подложи на специална дискусия Синайския евхологий, както и разпространението и историята на старославянския Нов завет. Този изследователски подход е провокиран от откриването в Атон през 1989 г. на Каракалския апостол, по повод на който авторът си поставя задачата да не открива различията между него и другите старославянски апостоли, а да реконструира послужилия за основа текст.

Книгата включва четири части със следното съдържание:

Първа част има уводен характер и дискутира проблеми, засягащи използваната терминология, състоянието на науката по поставения проблем и такива допирни области като науката за Septuagint и Vetus Latina. Утвърждават се тезите, че старославянските паметници са своеобразни "свидетели" на прототекста, че старославянският Нов завет представлява превод и притежава всички особености на превода, че

* Авторът специално уговаря използването на този термин и го предпочита пред термина старобългарски и староцърковнославянски (с.4). В рецензията се съобразяваме с тези предпочитания на автора и въпреки несъгласието си с термина го съхраняваме.

изопачаванията избобилствуват в “свидетелите”, поради което е нужна особена предпазливост. Подчертава се, че науката за старославянския Нов завет е в своя зародиш, което обяснява актуалността на даденото монографично изследване. Отбелязва се, че в основата на представения изследователски подход е залегнала *компютърната програма на Колуел* и идеята за *кръга на Лахма*, която се състои в разбирането, че изследвачът работи в кръг и трябва умело и внимателно да стъпва върху този кръг и че е важна прецизността на това, което го движи в тази напълно механична работа.

Втората част е организирана като компютърна програма. След командата “Input (въвеждане): свидетели и данни (известно)”, която предполага разглеждане на преките и непреките “свидетели” (гръцки ръкописи), на косвените и типологичните доказателства, следват стъпките:

÷ Стъпка 1, в която се извършват основните действия по обработване и съпоставяне на данните: точно транскрибиране на “свидетелите”, компютърно сравняване, извличане на данни, класифициране на вариантите и модифициране на междинен текст.

÷ Стъпка 2, в която се прави характеристика на преписвачите и ръкописите и се оценяват като “свидетели” от гледна точка на възможно изопачаване, ревизиране и архаизиране.

÷ Стъпка 3, която цели да анализира генетичните връзки между “свидетелите” и да отговори на въпросите: могат ли тези “свидетели” да бъдат организирани като родословно дърво или да бъдат групирани в семейства, редакции и типове?

÷ Стъпка 4, в която чрез моделиране се прави опит за експлициране на предположенията, като се извършва групиране по графични, езикови, преводачески, етнокултурни и др. особености.

÷ Стъпка 5, на която се прави финалният избор на текстовите варианти чрез внимателно оглеждане на екстерналните и интерналните данни, като се определя отдалечеността на текстовете от старославянския Нов завет, без да се смята, че неговата реконструкция е окончателна.

Третата част представя предварителните резултати на работата в действие. Тя започва с въстъпителна част и с илюстрация на това как съпоставянето на образците и извличането на данни “работи” на практика. Следва изследване върху три групи “операционални издания”: евангелски текстове от Синайския евхологий, апостолски текстове от Синайския евхологий и Деяния 17–20. Прави се преценка на отделните “свидетели”. Отбелязва се например, че Синайският евхологий е твърде изопачен, притежава редица пропуски и безсмислени грешки; че Асеманиевото изборно евангелие има по-малко изопачавания и че притежава специфичната склонност да заменя сингуларните форми с плурални; че Зограф-

ското евангелие е солиден “свидетел”, само със случайни грешки и иновации, и др. Изказват се хипотези относно произхода и историята на Синайският евхологий като цяло.

Четвъртата част представя изводите от изследването и ги осмисля в исторически перспективи, като прави паралел и с Никонианската литургична реформа. Прави се систематизирана оценка на граматиката на отделните старославянски “свидетели” от гледна точка на тяхната близост до прототекста в цифрови стойности.

Несъмнено представеният в монографията изследователски подход е нов. Извършеното чрез него изследване, отличаващо се със стремежа към глобално осмисляне на проблемите и тяхното обясняване посредством прилагането на постиженията на съвременната компютърна наука при прилагането и на традиционния текстологичен анализ, ще получи заслужен отзвук сред специалистите.